

1. 12. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Možnost zpeněžení předmětu zadržovacího práva v řízení o soudním prodeji zástavy

Zadržovací právo, upravené v § 1395 až § 1399 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku („OZ“), je jako věcné právo k cizím věcem zajišťovacím institutem, jehož podstata spočívá v možnosti zadržet cizí movitou věc k zajištění splatného (a zákonem stanovených podmínek i nesplatného) dluhu osobou, která by jinak měla povinnost tuto movitou věc dlužníkovi vydat.

V komentářové literatuře [\[1\]](#) i mezi odbornou veřejností [\[2\]](#) byla jako jedna z (teoretických) možností uspokojení pohledávky věřitele z výtěžku dosaženého zpeněžením zadržené věci diskutována možnost zpeněžení zadržené věci postupem podle ustanovení § 353a až § 358 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních („ZŘS“), která upravují řízení o soudním prodeji zástavy.

Nejvyšší soud ČR („**NS ČR**“) se tímto způsobem uspokojení poprvé věcně zabýval teprve nedávno, a byť poskytl odpovědi na některé teoreticko-právní otázky, učinil tak bohužel bez detailnějšího vysvětlení svých úvah, a proto je vhodné se detailněji podívat na podstatu zadržovacího práva, jeho účel a funkci a konfrontovat tato zjištění s předmětným rozhodnutím NS ČR.

I. Právní úprava zadržovacího práva a možnosti zpeněžení zadržené věci věřitelem

V praxi je běžné, že mezi subjekty (zejm. podnikateli) existuje jiný závazkový právní vztah, z něhož vznikl dluh vlastníkovu movité věci, kterou má věřitel z důvodu existence právního vztahu legitimně u sebe, přičemž z důvodu již splatného avšak dosud neuhrazeného dluhu se věřitel rozhodne tuto věc (např. skladovanou u věřitele) zadržet k zajištění daného dluhu. Věřitel následně řeší, jak splatnou pohledávku co nejdříve a nákladově efektivně uspokojit. Naopak, dlužník mnohdy v rámci své obrany vyzývá věřitele, aby mu zadržanou věc vydal s tím, že ho bude žalovat na vydání věci a požadovat nahrazení újmy způsobené zadržením věci, spočívající v poklesu hodnoty zadržené věci v čase.

S ohledem na riziko významného snížení hodnoty zadržené věci v čase (zejména pod výši zajištěné pohledávky) má věřitel legitimní zájem na tom, aby ke zpeněžení zadržené věci došlo co nejdříve. Navíc z ekonomického hlediska je rychlé rozhodnutí o existenci dluhu a o případném (ne)zpeněžení věci rovněž v zájmu dlužníka, jelikož délka zadržení věci před jejím zpeněžením ovlivňuje výši nákladů na údržbu/skladování, budoucí prodejní hodnotu věci a např. i výši úroku z prodlení.

Zadržovací právo by přitom mělo plnit rovněž ekonomickou funkci, což potvrdil i NS ČR v rozsudku sp. zn. 21 Cdo 4172/2016 z 9. 3. 2017 (cit.): „*Nemohou být žádné pochybnosti o tom, že zadržovací právo rovněž poskytuje věřiteli jistotu, že se bude moci uspokojit z výtěžku prodeje nebo jiného zpeněžení zadržené věci, jestliže dlužník ani dodatečně dobrovolně nesplní svůj dluh.*“

Zákonodárce pak pro zpeněžení zadržené věci věřitelem výslovně uvádí obdobnou aplikaci § 1359 OZ, který v odst. 1 stanoví (cit.): „*Jakmile je zajištěný dluh splatný, může se zástavní věřitel uspokojit způsobem, o němž se dohodl se zástavcem, popřípadě zástavním dlužníkem, v písemné formě, jinak z výtěžku zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě nebo z prodeje zástavy podle jiného zákona.*“ Dle čl. 41 legislativních pravidel vlády slovo „*obdobně*“ ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo

jiného právního předpisu vyjadřuje, že toto ustanovení se vztahuje na vymezené právní vztahy v plném rozsahu.

Z uvedeného tak lze usuzovat, že zákonodárce měl úmysl v ustanovení § 1398 OZ ve spojení s ustanovením § 1359 OZ stanovit, že se na zpeněžení zadržené věci věřitelem v plném rozsahu použije ustanovení § 1359 OZ. Věřitel, který má svojí pohledávku zajištěnou zadržovacím právem, by v takovém případě měl být oprávněn využít veškerých postupů, které jsou obsaženy v ustanovení § 1359 odst. 1 OZ.

Dle § 1359 odst. 1 OZ existují tři možnosti realizace uspokojení věřitele:

- a. uspokojení způsobem dohodnutým s dlužníkem v písemné formě, což vzhledem k nekonsensuální povaze zadržovacího práva zpravidla nelze předpokládat;
- b. uspokojení z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění ve veřejné dražbě, jejíž realizace v případě dražby nedobrovolné předpokládá existenci vykonatelného soudního rozhodnutí, tedy věřitel musí nejdříve získat pravomocný rozsudek na plnění a až následně se může domáhat prodeje zadržené věci v dražbě;
- c. uspokojení z prodeje předmětu zajištění „podle jiného zákona“.

Prodej předmětu zajištění „podle jiného zákona“ představuje postup dle ustanovení § 353a až § 358 ZŘS, podle nichž je zástavní věřitel oprávněn domáhat se zpeněžení zástavy ve zvláštním typu řízení o soudním prodeji zástavy, aniž by měl k dispozici vykonatelný rozsudek nebo jiný exekuční titul, který by mu vykonatelnou pohledávku přiznával.

Z pohledu věřitele představuje prodej movité věci postupem dle § 353a ZŘS procesně rychlý a nákladově efektivní způsob uspokojení pohledávky věřitele, jelikož procesně spojuje proces nalézací s procesem vykonávacím. Z pohledu dlužníka je v případě prodeje předmětu zajištění důležitá zejména ochrana jeho procesních práv (možnost bránit se prodeji zajištěné věci). Jak konstatoval NS ČR^[3], prodej zástavy dle § 353a a násl. ZŘS probíhá ve dvou fázích. První je řízení o soudním prodeji zástavy, druhou fází je výkon rozhodnutí prodeje zástavy. Po nařízení výkonu rozhodnutí může dlužník ve vykonávacím řízení (druhé fázi) především namítat proti vymáhané pohledávce a jejímu příslušenství vše, co nemohl uplatňovat v řízení o nařízení soudního prodeje zástavy, jakož i skutečnosti, jež byly rozhodné pro vydání usnesení o nařízení soudního prodeje zástavy, neboť řízení o soudním prodeji zástavy není zcela samostatným řízením, když v první fázi jde pouze o opatření exekučního titulu pro zástavního věřitele, a v této fázi rozhodné skutečnosti pro nařízení prodeje zástavy nemusejí být prokázány (postaveny najisto), postačí, jsou-li osvědčeny, takže teprve ve druhé fázi - v navazujícím vykonávacím (exekučním) řízení - lze najisto postavit, zda jsou splněny všechny zákonné podmínky pro prodej zástavy.^[4] Ochrana procesních práv dlužníka tedy není v řízení podle § 353a ZŘS oproti jiným možnostem realizace uspokojení věřitele dle § 1359 odst. 1 OZ oslabena.

Lze shrnout, že zpeněžení zadržené věci věřitelem obdobným procesním postupem, tj. prostřednictvím řízení o soudním prodeji zástavy dle § 353a ZŘS, by naplnilo ekonomickou funkci zadržovacího práva a představovalo by časově i nákladově efektivní způsob zajištění splatného dluhu, který poskytuje dostatečnou ochranu procesních práv dlužníka. Navíc, pokud bylo zřejmým úmyslem zákonodárce v ustanovení § 1398 OZ upřednostnit uspokojení věřitele, který zajistil svou pohledávku zadržovacím právem, před jiným věřitelem, a to i věřitelem zástavním, možnost použití řízení o soudním prodeji zástavy obdobně i na prodej zadržené věci by byla ve shodě a naplnila by smysl této právní úpravy.

II. Pohled Nejvyššího soudu na možnost aplikace § 353a ZŘS na prodej zadržené věci

Nejvyšší soud ČR se otázkou prodeje zadržené věci postupem podle § 353a a násl. ZŘS zabýval v

rozhodnutí sp. zn. 21 Cdo 1572/2019 z 11. 5. 2020, v němž rozhodl, že ustanovení § 353a ZŘS upravující soudní prodej zástavy nelze aplikovat na zpeněžení zadržené věci. Svůj právní názor, nikterak však obsáhle, NS ČR odůvodnil tím, že analogie v procesním právu je v zásadě nepřipustná, a že pokud zákonodárce v procesním předpisu stanovil pravidla pro soudní prodej zástavy, nelze dovozovat, že lze tyto pravidla vztáhnout i na soudní prodej zadržené věci. NS ČR dále konstatoval, že odkaz na jinou právní normu v občanském zákoníku ještě neznamená, že lze na takto přípustný obdobný postup aplikovat i procesní předpis. Konečně pak NS ČR v rozhodnutí uvedl, že zástavní a zadržovací právo jsou dva odlišné instituty, kdy úprava soudního prodeje zástavy by na soudní prodej zadržené věci byla jen stěží aplikovatelná, aniž by blíže vysvětlil, v čem tato tíže spočívá.

Odůvodnění NS ČR se opírá o argumentaci, že zákonný odkaz s textací „platí obdobně“ v ustanovení § 1398 OZ se údajně vztahuje toliko k ustanovení § 1359 OZ, a sice se dle NS ČR ustanovení § 1359 OZ vztahuje na zpeněžení zadržené věci věřitelem v plném rozsahu, z toho nelze podle názoru NS ČR automaticky dovozovat, že by se na zpeněžení zadržené věci věřitelem vztahovalo také ustanovení § 353a a násl. ZŘS.

NS ČR v citovaném rozhodnutí dále uvádí (cit.): *„stanoví-li totiž ustanovení § 1359 odst. 1 věty první o. z., že zástavnímu věřiteli je umožněno uspokojit se - mimo jiné - také z prodeje zástavy podle jiného zákona, pro poměry zadržovacího práva to znamená jen tolik, že zpeněžení zadržené věci věřitelem je možné - mimo jiné - také prodejem zadržené věci podle jiného zákona. Nic víc a nic méně. Pak ovšem otázka nestojí, podle jakého „jiného zákona“ se může zástavní věřitel uspokojit prodejem zástavy, ale podle jakého „jiného zákona“ se může věřitel uspokojit prodejem zadržené věci. Je-li otázka, o jaký „jiný zákon“ se jedná při prodeji zastavené věci, výslovně vyřešena v zákoně č. [292/2013 Sb.](#), o zvláštních řízeních soudních, v jeho části druhé - zvláštní část, hlavě IV - jiná řízení, dílu 8 - Řízení o soudním prodeji zástavy, v ustanoveních § 353a a násl., nelze z toho dovozovat, že by se mohl podle stejných ustanovení uspokojit také věřitel zadržující věc dlužníkovu. Odkaz na obdobnou úpravu (použitelnou v plném rozsahu) obsaženou v ustanovení § 1359 o. z. znamená jen to, že také zpeněžení věci zadržené věřitelem se může realizovat jejím prodejem podle jiného zákona, aniž tento jiný zákon označuje.“*

III. Konfrontace odůvodnění Nejvyššího soudu s podstatou, účelem a významem zadržovacího práva jako zajišťovacího institutu

Strohé odůvodnění NS ČR dává prostor pro polemiku, zda bylo ustanovení § 1398 OZ ve spojení s ustanovením § 1359 OZ ze strany NS ČR vyloženo zejm. v souladu s § 2 OZ. Presumpce racionálního zákonodárce totiž předpokládá, že pokud občanský zákoník přiznává věřiteli (byť obecně odkazem na jiný právní předpis) určitý procesní způsob výkonu svého práva, který by věřiteli umožnil časově i nákladově efektivní vymožení své splatné pohledávky, nebude následně takové ustanovení soukromého práva vyloženo způsobem, že právo na efektivní uspokojení věřitele neexistuje, neboť zákonodárce opomenul uvést v procesním předpise vedle zástavního práva výslovně i právo zadržovací.

a. Nesoulad s předchozí judikaturou NS ČR ve vztahu k přípustnosti analogie v procesním právu

Byť NS ČR uvedl, že ustanovení § 353a a násl. ZŘS nelze aplikovat na prodej zadržené věci mj. z důvodu, že taková analogie je v procesním právu nepřipustná, neboť předmětný procesní předpis uvádí, že se jedná o prodej zástavy a výslovně nezmiňuje i prodej zadržené věci, v případě prodeje zadržené věci ve veřejné dražbě podle ZVD však NS ČR takovou možnost výslovně připustil, když v rozsudku sp. zn. 21 Cdo 2534/2016 z 23. 1. 2017 uvedl (cit.): *„nesplní-li dlužník svou povinnost ani dodatečně, může se věřitel uspokojit ze zadržené věci, aniž by musel spoléhat na to, že se domůže úhrady z majetku (z jiného majetku) dlužníka. Zadržená věc může být prodána (jinak*

zpeněžená) na návrh věřitele v nedobrovolné veřejné dražbě prováděné podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách (ve znění pozdějších předpisů)", přičemž ke stejnému názoru se NS ČR přiklonil i v rozsudku sp. zn. 21 Cdo 4172/2016 z 9. 3. 2017.

Stejný senát NS ČR tedy ohledně možné analogie mezi zástavním právem a zadržovacím právem při výkladu ustanovení § 1398 OZ ve spojení s ustanovením § 1359 OZ nejdříve vyslovil, že i v případě prodeje zadržené věci je možné aplikovat procesní předpis, který upravuje výslovně pouze prodej věcí zatížených zástavním právem ve veřejné nedobrovolné dražbě (byť ustanovení § 36 odst. 3 ZVD používá pouze pojem zástavní právo a výslovně počítá pouze se zástavním věřitelem, a nikoli s oprávněným ze zadržovacího práva), aby následně kategoricky vyloučil (byť bez jakéhokoliv odůvodnění odchylky od předchozí judikatury NS ČR) možnost použití procesního předpisu upravující soudní prodej zástavy na soudní prodej zadržené věci.

Pokud je účelem zadržovacího práva nutit dlužníka splnit jeho dluh a v případě nesplnění dluhu poskytnout možnost uspokojit pohledávku věřitele přímo ze zadržené věci, resp. z výtěžku dosaženého zpeněžením zadržené věci^[5], jde výklad § 1398 OZ přijatý NS ČR proti smyslu zajišťovacího institutu zadržovacího práva, neboť odnímá věřiteli (tj. osobě zadržující věci dlužníka k zajištění své splatné pohledávky) možnost uspokojit svojí splatnou pohledávku pro věřitele i dlužníka nákladově i časově co nejefektivnějším způsobem, a to i s ohledem na skutečnost, že hodnota zadržené věci klesá a náklady na zajištění péče o zadrženou věc stoupají úměrně s délkou trvajícího zadržení.

b. Nedůvodnost závěru NS ČR z hlediska ochrany dlužníka a povahy vzniku zadržovacího práva

Samozřejmě platí, že dlužníkovi, kterému je v souladu se zákonem zadržována movitá věc, nesmí být odepřena možnost relevantní právní obrany proti nároku věřitele. Z výše uvedené judikatury nicméně plyne, že dlužník může uplatňovat ve druhé fázi řízení o prodeji zástavy, tedy ve fázi výkonu rozhodnutí o prodeji zástavy, obranu postupem podle OSŘ, a proto by ani v případě aplikace ustanovení § 353a a násl. ZŘS nemělo dojít k bezdůvodnému krácení jeho práv, neboť ty jsou mu procesními postupy zaručeny. Postupem podle § 353a a násl. ZŘS tedy není dlužníkovi (osobě, jejíž věc byla zadržena) odepíráno právo na obranu proti postupu věřitele a právo uplatňovat námítky a předkládat důkazy prokazující skutečnosti, které mu svědčí, neboť bylo-li by dlužníkovi takové právo odepřeno, pak by takový postup deklarovala sama zákonná úprava (úprava soudního prodeje zástavy). **Existuje-li procesní úprava (řízení o soudním prodeji zástavy), která upravuje určitý postup, který by měl být v souladu s požadavky na rovnost stran a obdobnými procesními korektivy, nelze přijmout názor, že v případě aplikace na jiný obdobný institut tato úprava najednou ztrácí prvky ochrany procesních stran jen z důvodu, že hmotněprávní institut (obdobné povahy a totožného systematického zařazení) vzniká údajně odlišným způsobem bez ohledu na to, že hmotněprávní úprava s obdobným postupem přímo počítá.**

Z hlediska postavení dlužníka a ochrany jeho práv k zadržené věci není dle našeho názoru rozhodná ani povaha vzniku zadržovacího práva ve vztahu ke vzniku práva zástavního. Zadržovací právo je totiž možné uplatnit pouze v již existujícím právním vztahu mezi věřitelem a dlužníkem (např. v rámci plnění závazků ze schovacích smluv), a tedy oba účastníci existujícího právního vztahu (většinou podnikatelé) mají povědomost o možnosti jedné smluvní strany zadržet věc, která jí byla dobrovolně a vědomě druhou smluvní stranou (dlužníkem) svěřena (předána). Zadržet cizí věc dle § 1396 OZ nesmí mimo jiné ten, kdo jí má u sebe neprávem, zejména zmocnil-li se jí násilně nebo lstí. Je tedy vždy na rozhodnutí dlužníka (jenž si má být vědom existence zadržovacího práva), jakou konkrétní movitou věc druhé smluvní straně v rámci již existujícího právního vztahu předá nebo svěří, případně vnese.

Podstata právní úpravy institutů zajištění tkví v možnosti věřitele uspokojit svoji pohledávku zajištěnou zástavním či zadržovacím právem, které má věcněprávní povahu (např. na rozdíl od ručení), a to časově efektivním způsobem tak, aby předmět zajištění (zástava nebo zadržovaná věc) mohl být zpeněžen co nejdříve a za co nejvyšší hodnotu (aby zdlouhavým vedením postupných soudních a exekučních řízení neztrácel předmět zadržování na hodnotě), čímž jednak dojde k uspokojení pohledávky věřitele a současně dojde k případnému vracení přebytku z výtěžku ze zpeněžení dlužníkovi. Tímto způsobem pak jak věřitel, tak i dlužník, získají ze zpeněžení co nejvyšší hodnotu, aniž by strany sporu musely absolvovat nejdříve nalézací soudní a následně exekuční řízení. Současně daný postup chrání právo na soudní ochranu u obou účastníků, a to tím, že uvedený postup je možný pouze v řízení před soudem, tj. nelze obdobný postup využít při prodeji zástavy exekutorem (v takovém případě je skutečně nutné předložit exekuční titul, jelikož exekutor nepředstavuje orgán soudní moci).

c. Legitimní potřeba dostatečně věcně odůvodnit rozhodnutí o právní otázce dosud neřešené

Z dosud uvedeného plyne, že existují legitimní důvody, proč by právní úprava § 353a a násl. ZŘS měla být použitelná i pro zpeněžení zadržované věci dle § 1398 OZ. Z hlediska ekonomičnosti, rychlosti a efektivity – tj. elementárních požadavků na procesní právní úpravu – nelze pochybovat o tom, že aplikace těchto ustanovení na prodej zadržované věci by tyto požadavky naplnila. Současně nejsou a priori patrné překážky, které by prezentovanému názoru bránily, neboť za současného stavu právní úpravy nelze mít za to, že by aplikací ustanovení § 353a a násl. ZŘS na prodej zadržované věci docházelo ke krácení práv dlužníků, či jim bylo bráněno efektivně a účinně hájit svá práva.

V případě, že je NS ČR požádán o vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je zcela legitimní očekávat, že z odůvodnění rozhodnutí bude vyplývat, které skutečnosti NS ČR při výkladu konkrétního ustanovení soukromého práva zvážil a jakým způsobem je posoudil, tím spíše, je-li rozhodováno o realizaci zajišťovacího institutu v obchodní praxi významného. Závěry NS ČR by především v takovém případě měly být založeny na důkladném posouzení všech relevantních skutečností konkrétního případu a zhodnocení možných variant výkladu konkrétního ustanovení, a to jak z hlediska úmyslu zákonodárce, tak i smyslu a účelu konkrétních zákonných ustanovení, to vše při zohlednění důsledků soudem zvoleného právního výkladu.

Citovaným rozhodnutím však bylo ve svém důsledku rozhodnuto, že věřiteli, který po právu zadržuje dlužníkovu movitou věc, zákon neposkytuje účinný, rychlý a efektivní nástroj, jak své hmotné právo za pomoci procesního předpisu realizovat. Prezentovaná interpretace procesního institutu v konečném důsledku činí ze zadržovacího práva téměř bezzubý způsob zajištění (zejm. neekonomický a neefektivní), byť je hmotným právem garantována jeho existence a přednostní uspokojení před jinými věřiteli, a to i věřiteli zástavními.

JUDr. Hynek Růžička

JUDr. Jozef Mikloško, LL.M.

advokátní kancelář

síla argumentů

[Advokátní kancelář Pokorný, Wagner & partneři, s.r.o.](#)

Klimentská 1216/46
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 229 287-9

Fax: +420 224 229 290

e-mail: office@p-w.cz

[1] Srov. Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck

[2] Viz např. Kindl, M. Zajištění a utvrzení dluhů. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 84 - 88

[3] Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 3161/2006 ze dne 30. 10. 2007 nebo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 4979/2015 ze dne 21. 6. 2016

[4] Svoboda, K. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020

[5] Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek III, (§ 976-1474). Praha: Wolters Kluwer, 2014

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [AML - od zákona č. 253/2008 Sb. k AMLR: co konkrétně musí česká povinná osoba změnit do roku 2027](#)
- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 37.: Povinná forma jednání ve smlouvách](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)

- [Nariadení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)